

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
- 2 Als gevraagd wordt naar het noemen van één van de negenenveertig 'kenmerkende aspecten', is een letterlijke weergave daarvan niet vereist. Er kan in de regel worden volstaan met een juiste omschrijving van het 'kenmerkend aspect' of van dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 5, 1, 4, 6, 3

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Het werk van Aristoteles past bij

- 'de ontwikkeling van wetenschappelijk denken ... in de Griekse stadstaat', want hij baseerde zijn boek op onderzoek 1
- 'het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat', want dat was het onderwerp van zijn boek 1

3 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- de bron alleen betrekking heeft op de keizer en daarom weinig zegt over de culturele contacten tussen (gewone) Romeinen en Germanen (onderzoeksvraag 1) 1
- de bron de politieke bedoeling van Caracalla laat zien, want hij probeert indruk te maken op de Germanen om Germaanse hulptroepen te rekruteren / om de noordgrens van het rijk te beveiligen / om Germaanse volkeren aan Rome te binden 1

De middeleeuwen

4 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- De bron bevat minder bruikbare informatie voor het hoofdstuk over het verloop van de machtsstrijd tussen Northumbria en Mercia, omdat de beschrijving van het verloop van de veldslag onwaarschijnlijk is / moeilijk te verifiëren is, wat bijvoorbeeld blijkt uit de beschrijving van de dertigvoudige overmacht van heidenen die door de christenen wordt verslagen 2
- De bron bevat beter bruikbare informatie voor het hoofdstuk over het mens- en wereldbeeld van een monnik in een Angelsaksisch klooster, wat bijvoorbeeld blijkt uit de beschrijving van de rol die God volgens deze monnik speelt in het leven van de mensen / wat bijvoorbeeld blijkt uit de weergave van het doel van de geschiedschrijving in die tijd waarin de opvatting van de auteur naar voren komt 2

Opmerking

Zonder een juiste verwijzing naar de bron worden geen scorepunten toegekend.

5 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Het invoeren van een algemene belasting houdt verband met 'het begin van staatsvorming en centralisatie', want dit maakte een effectiever / efficiënter bestuur voor het hele graafschap mogelijk 1
- Het afzetten van functionarissen van de graaf / de verantwoordingsplicht van functionarissen van de graaf houdt verband met 'het begin van staatsvorming en centralisatie', want dit maakte het mogelijk incompetenten / corrupte ambtenaren te ontslaan 1

Vroegmoderne tijd

6 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het sterker worden van het centrale gezag kregen vorsten meer greep op hun rijk en daardoor kregen ze meer mogelijkheden voor een zoektocht naar meer macht / rijkdom overzee (zodat ze investeerden in de overzeese expansie) 1
- Door de nieuwe wetenschappelijke belangstelling werd kennis (her)ontdekt, zoals geografische / cartografische kennis / navigatietechniek (die belangrijk was voor het succesvol beginnen aan overzeese expansie) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

3, 6, 4, 5, 1, 2

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

8 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- De 'tirannie' waartegen de Opstand zich richt wordt toegeschreven aan de bloeddorstigheid / de hebzucht van Alva (en niet aan Filips II) 1
- In het pamflet wordt Alva ervan beschuldigd de rechtzinnige (protestantse) leer uit te roeien / wordt het rooms-katholieke geloof voorgesteld als afgoderij en gruwel (en wordt niet de nationale invalshoek gekozen) 1

Willem van Oranje

- wil de schijn vermijden dat het verzet zich tegen de legitieme heerser / de koning richt / dat hij de bestaande orde omverwerpt 1
- hoopt (door zijn opstand voor te stellen als een strijd tussen het protestantse en het rooms-katholieke geloof) op sympathie / op steun van de protestantse Duitse vorsten en edelen in de Opstand 1

9 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Het sturen van de Armada hield verband met het Engelse beleid in de Nederlanden, omdat Engeland de opstandige gewesten steunde / omdat door Engeland uit te schakelen / te straffen, de opstandige gewesten beter onder controle konden worden gebracht 1
- In het negentiende-eeuwse Engeland kwam de geschiedenis van de Armada volop in de belangstelling te staan (een van de volgende): 2
 - de 'opkomst van het nationalisme', want de overwinning van de Engelse vloot op de Armada gaf reden tot nationale trots / kon worden gebruikt om het Engelse zelfbewustzijn aan te wakkeren.
 - het 'moderne imperialisme', omdat men op zoek was naar de oorsprong van de Britse hegemonie op zee / de oorsprong van de Britse koloniale macht.

Vraag	Antwoord	Scores
10	<p>maximumscore 3</p> <p>Een juist antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Carleton was een (politiek) tegenstander van Van Oldenbarnevelt (omdat Van Oldenbarnevelt tegenstander was van Maurits en voorstander was van een verbond met Frankrijk / tegen een verbond met Engeland was) • wat de beschrijving van Carleton in negatief opzicht heeft gekleurd • want hij beschrijft De Groot als aanhanger van Van Oldenbarnevelt als laf / als naïef / als iemand die onterechte beschuldigingen uit 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
11	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door 'de wereldwijde handelscontacten' zijn er in Europa vlinders uit Oost- en West-Indië te zien, die bij Merian een belangstelling aanwakkeren die past bij de wetenschappelijke revolutie • Door 'de uitbouw van de Europese overheersing' is Merian in de gelegenheid om in Suriname haar onderzoek naar vlinders voort te zetten, wat past bij de wetenschappelijke revolutie • De publicatie van het onderzoek van Merian over vlinders, die voortkomt uit de wetenschappelijke revolutie, vindt plaats in Amsterdam, wat bijdraagt aan 'de culturele bloei van de Nederlandse Republiek' 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
12	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gaat om de radicale fase / de Jacobijnse fase / de Terreur • het (door Robespierre) schenden van de grondwettelijke vrijheden (waarvoor de revolutie is gevoerd) / het uit de weg ruimen van tegenstanders • Robespierres argument tegen die kritiek is dat het veiligstellen van de revolutie zwaarder weegt dan de rechten van individuele burgers / dat 'publieke vrijheid' belangrijker is dan 'individuele vrijheid' • Met deze verdediging wil Robespierre de Terreur rechtvaardigen / draagvlak scheppen voor de maatregelen tijdens de Terreur 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>Volgens Robespierre moet zijn regering de belangen van het individu onderschikt maken aan het welzijn van het hele volk / is terreur door de staat nodig om politieke idealen te realiseren, wat door Stalin en Hitler kan zijn opgevat als een legitimering van hun totalitaire staat / hun terreur.</p>	

Moderne tijd

14 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het streven naar vorming van één Italiaanse staat past bij het nationalisme 1
- Het streven naar een staat voor vrije en gelijke mensen past bij het liberalisme 1
- Met zijn ideaal voor vrijheid en gelijkheid zet Mazzini zich af tegen de Restauratie (die na 1815 de verworvenheden van de Franse Revolutie probeert terug te draaien) 1

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Het Duitse keizerrijk van 1871 was voor de voorstanders van het Frankfurter Parlement uit 1848

- de vervulling van een ideaal, omdat de nationale eenheid (min of meer) was gerealiseerd 1
- teleurstellend, omdat het parlement / het volk weinig invloed had / de keizer veel macht had / er geen democratische / liberale staat werd gevormd 1

16 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Keppler geeft hier de visie weer dat Bismarck het machtsevenwicht in Europa / de vrede probeert te bewaren 1
- wat hij laat zien door (twee van de volgende): 2
 - het hangslot op de ton buskruit
 - de wip met oorlog en vrede
 - de Europese staatshoofden / de landen die tegelijk in de lucht worden gehouden
 - het ongebruikte kanon / de ongebruikte bommen / de ongebruikte granaten
 - de titel van de prent
- waarvan de alliantiepolitiek / de Conferentie van Berlijn / het bewaren van de vrede met Frankrijk / het tegen elkaar uitspelen van Engeland en Frankrijk / de driekeizerbond een voorbeeld is van de manier waarop Bismarck de vrede probeerde te bewaren 1

Opmerking

Alleen als de visie van Keppler op Bismarck juist wordt weergegeven worden 2 scorepunten toegekend aan juiste verwijzingen naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit het essay van Goebbels blijkt dat de NSDAP de Republiek wil ondermijnen door (twee van de volgende): 2
 - de indruk te wekken dat de Republiek van Weimar onder Joodse invloed staat;
 - in te spelen op bestaand antisemitisme;
 - op te roepen tot geweld / marcheren;
 - zich openlijk te keren tegen andere politieke groeperingen (communisten);
 - gebruik te maken van de mogelijkheden die het democratische bestuur biedt (bijvoorbeeld door te reizen op kosten van de Republiek).
- Goebbels vindt het nodig dit essay te schrijven, omdat het erop lijkt dat de NSDAP door deelname aan de parlementsverkiezingen de Republiek van Weimar (en de democratische middelen die hierbij horen) aanvaardt, terwijl de nazi-ideologie zich juist (principiële) afzet tegen de Republiek van Weimar / tegen de parlementaire democratie (wat Goebbels in dit essay bevestigt) 2

18 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat de Duitse economie onder invloed van het Dawesplan opleefde, werd de voedingsbodem voor radicale partijen als de NSDAP minder groot (waardoor hun aanhang verminderde).

of

Duitsland werd door de economische steun van het Dawesplan te afhankelijk van buitenlands kapitaal (volgens de NSDAP).

19 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

In de nazi-ideologie diende iedereen die niet paste in de ideale Duitse samenleving (de *Volksgemeinschaft* of een omschrijving daarvan) daaruit te worden verwijderd. Geesteszieke mensen pasten volgens de nazi-ideologie niet in een superieur volk.

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De schrijver van dit artikel vindt dat Furtwängler zijn kunst ondergeschikt moet maken aan de politiek / aan het nationaalsocialisme in Duitsland (wat past bij het totalitaire karakter van het naziregime) • wat blijkt uit de beschrijving in dit muziektijdschrift waarin de kunstenaar (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – zijn werk moet zien als plicht in nazi-Duitsland; – trouw zweert aan Adolf Hitler; – streeft naar kunst volgens zuiver Duits denken (Duitse kunst). 	<p>1</p> <p>2</p>
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als een verwijzing naar de bron gecombineerd wordt met een juiste uitleg van het totalitaire karakter van het naziregime worden scorepunten toegekend.</i></p>	
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een argument voor het dirigeerverbod is dat Furtwängler door het vicepresidentschap van de Rijkscultuurkamer het naziregime heeft ondersteund • Een argument tegen het dirigeerverbod is dat Furtwängler door zijn verzet tegen antisemitische maatregelen / het opkomen voor Hindemith zich kritisch heeft opgesteld tegenover het naziregime / heeft laten zien geen overtuigd nazi te zijn 	<p>1</p> <p>1</p>
22	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De foto laat een Nederlandse soldaat zien die</p> <ul style="list-style-type: none"> • de 'dekolonisatie (die een eind maakt aan de hegemonie van de westerse wereld)' probeert te stoppen • de communistische vlag verovert die past bij de 'verdeling van de wereld in twee ideologische blokken ...' / de Koude Oorlog <p>Met de foto</p> <ul style="list-style-type: none"> • suggereert de Nederlandse regering dat het om een communistische opstand gaat in Indonesië (in plaats van om een dekolonisatieproces), waarmee de Verenigde Staten kunnen worden overgehaald hen te steunen / de steun in Nederland voor militair ingrijpen kan worden vergroot 	<p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij 1: <ul style="list-style-type: none"> het communistisch worden van China / de stichting van de Volksrepubliek China • bij 2 (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – de munthervorming in Duitsland – de luchtbrug naar West-Berlijn (tijdens de Sovjetblokkade) – het stichten van de BRD – de oprichting van de NAVO – (de voorwaarden tot deelname aan) het Marshallplan 	<p>1</p> <p>1</p>
24	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De uitstroom van (hoogopgeleide) DDR-burgers werd te groot om de DDR levensvatbaar te houden • Voor de sovjetregering betekent de bouw van de Berlijnse Muur (de oplossing van de DDR-regering) gezichtsverlies voor het communistische systeem, omdat eruit blijkt dat de DDR-burgers alleen met repressie in hun land gehouden kunnen worden, terwijl de DDR juist moet laten zien dat het communisme het hogere / betere maatschappijtype is 	<p>1</p> <p>2</p>
25	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herblock laat Hitler en Stalin de inval in 1968 toejuichen / noemt de prent "op naar het verleden" • waarmee Herblock suggereert dat de invasie door het Warschaupact (in 1968) door Brezjnev overeenkomt met de Duits-Russische invasie in Polen in 1939 	<p>1</p> <p>1</p>
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De economische hervormingen van de perestrojka waren noodzakelijk om de stagnatie van de economie te doorbreken (die leidden tot het achterop raken van de Sovjet-Unie in de wapenwedloop) • maar glasnost (openheid) die een debat mogelijk maakte / die veel onrust veroorzaakte / die de incompetentie van het regime aan het licht bracht, leidde uiteindelijk tot het uiteenvallen van de Sovjet-Unie 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- 'De dekolonisatie (die een eind maakte aan de hegemonie van de westerse wereld)' / 'Het voeren van twee wereldoorlogen' droeg ertoe bij dat inwoners van de voormalige koloniën naar het moederland trokken .
- 'De toenemende westerse welvaart' zorgde ervoor dat gastarbeiders uit het Middellandse Zeegebied (en hun gezinnen) naar West-Europa emigreerden.
- 'Sociaal-culturele veranderingsprocessen' zorgden voor pluriformiteit.
- 'De eenwording van Europa' maakte werken / wonen in andere Europese landen beter mogelijk.

per juiste verklaring

1

Opmerking

Als alleen het kenmerkend aspect wordt genoemd, wordt geen scorepunt toegekend.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 23 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in de webbased versie van Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 ontleend aan: Thomas S. Burns, Rome and the Barbarians, 100 B.C - A.D. 400, Baltimore en Londen 2003, pag. 279
- bron 2 ontleend aan: R. Collins en J. McClure ed., Beda, The Ecclesiastical History of the English People, Oxford 2008, pag. 149-150
- bron 3 M.G. Schenk ed., Geschriften van 1568,. Verantwoordinge, Verklaringhe ende Waerschowinghe mitsgaders eene Hertgrondighe Begheerte des edelen, lancmoedighen ende hooghgeboren princen van Oraengien, Amsterdam 1933, pag. 104 en 111-112
- bron 4 René van Stipriaan (red.), Ooggetuigen van de Gouden Eeuw in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 109-110
- bron 5 ontleend aan: http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PID=PPN477653782%7CLOG_0004
- bron 6 ontleend aan: Marc Bouloiseau (ed). Discours et rapports a la Convention par Robespierre, Parijs 1965, pag. 191
- bron 7 ontleend aan: G.R. Elton, The Risorgimento and the Unification of Italy, Londen 1971, pag. 129
- bron 8 bron: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015075988124;view=1up;seq=92>
- bron 9 ontleend aan: <http://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/angrif06.htm>
- bron 10 ontleend aan: Fred K. Prieberg, Trial of Strength, Wilhelm Furtwängler and the Third Reich, Londen 1991, pag. 155
- bron 11 Louis Zweers, De gecensureerde oorlog, Militairen versus media in Nederlands-Indië 1945-1949, Zutphen 2013, pag. 311
- bron 12 ontleend aan: <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/deutsche-teilung-deutsche-einheit/52213/walter-ulbrichts-dringender-wunsch?p=0>
- bron 13 Haynes.Johnson en Harry Katz, Herblock, The Life and Work of the Great Political Cartoonist, New York 2009, cd-bijlage

geschiedenis vwo

Centraal examen vwo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen geschiedenis vwo:

Op **pagina 7**, bij vraag **8** de volgende *Opmerkingen* toevoegen:

Opmerking

Als in de beantwoording op de eerste deelvraag wordt ingegaan op de nationalistische invalshoek van de propaganda van Willem van Oranje in de Nederlanden, dan wordt daar 1 scorepunt aan toegekend.

Opmerking

Als in de beantwoording op de tweede deelvraag wordt aangegeven dat de nationale nadruk geen propagandistische waarde had voor de Duitse vorsten, wordt 1 scorepunt toegekend."

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe in zowel de eigen toegekende scores als in de door de eerste corrector toegekende scores en meldt deze wijziging aan de eerste corrector. De tweede corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.
- b. Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe en meldt de hierdoor ontstane wijziging in de scores aan de tweede corrector. De eerste corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.

Het CvTE is zich ervan bewust dat dit leidt tot enkele aanvullende handelingen van administratieve aard. Deze extra werkzaamheden zijn in het belang van een goede beoordeling van de kandidaten.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren geschiedenis vwo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter